

АНГЛОМОВНИЙ ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК СОЦІОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ

Федоренко С.В., Станішевська Т.І.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»

У статті розглядаються особливості англомовного публіцистичного дискурсу як соціокультурологічного феномену комунікативного простору в перекладацькому аспекті. Дослідження виконано на матеріалі 100 англомовних елементів публіцистичного дискурсу. Було опрацьовано більше тисячі специфічних мовних одиниць (реалій та метафор), що дозволило провести аналіз перекладацьких засобів для передачі соціокультурологічної інформації. Актуальність теми визначається незаперечною роллю публіцистичного дискурсу у житті сучасної людини. Соціокультурні одиниці у публіцистичному дискурсі дають можливість пізнати культуру та соціальне життя будь-якої країни та народу.

Ключові слова: публіцистичний дискурс, соціокультурологічний феномен, реалії, метафора, перекладацькі засоби, прагматика, комунікативний аспект.

Постановка проблеми. Актуальність нашого дослідження визначається вибором в якості об'єкта дослідження англомовного публіцистичного дискурсу як соціокультурологічного лінгвістичного феномену сучасного комунікативного простору в перекладацькому аспекті. Публіцистичний дискурс постає специфічним явищем лінгвістики, що відображає соціокультурологічні особливості певного комунікативного простору, репрезентує мовну картину світу певної культури та соціуму. Актуальність роботи також полягає у аналізі цього лінгвістичного феномену із застосуванням когнітивно-прагматичних підходів до аналізу способів та засобів перекладу соціокультурологічних одиниць мови. Аналіз реалій та метафор, що є потужними засобами впливу на суспільне мислення, потребують глибокого розгляду та аналізу, так як маючи найбільш рухливу семантику та прагматичний вплив на реципієнта, представляють інтерес для перекладознавців уже довгий час.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публіцистичний дискурс розглядається багатьма вченими. Серед мовознавців та лінгвістів, що досліджували феномен реалій, Ф.С. Бацевич, Н.І. Кушина, Е.С. Кубрякова, М.Н. Лапшина, О.С. Черемська, Масло О.В., О.В. Раєвська, С.І. Влахов, Ю.Д. Апресян, А.Н. Баранов, Е.Г. Беляївська, Е.М. Вольф, С. Флорін, Дж. Лайонз, Андреас Фішер, Л.С. Бархударов, В.І. Телія, Ч. Філлмор, Дж. Лакофф.

Останні дослідження публіцистичного дискурсу зосереджувались на дослідженні політичного аспекту дискурсу. Наприклад, Шафнер К. та Баснет С. у 2010 розглядали політичний дискурс та засоби мас медіа, Гошилик Н.С. (2014) у своїй дисертації звернула увагу на лексичну репрезентацію часу в системі сучасної англійської мови та публіцистичному дискурсі, Варех Н.В. досліджувала формування етнокультурних стереотипів у якісній британській пресі: структурні, функціональні й змістовні особливості у своїй дисертації 2014 року.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Публіцистичний дискурс, як зазначено вище, був розглянутий та розглядається різними дослідниками та вченими з багатьох аспектів, проте ми вирішили звернути увагу саме на соціокультурологічний феномен публіцистичного дискурсу, тобто, якими засобами публіцистичний дискурс передає прагматичну інформацію, «навчає» іншої культури, показує соціокультурні особливості. Особливо це нас цікавило з точки зору перекладацького аспекту, так як англомовний дискурс представляє собою не лише сферу відтворення особливостей культури та життя соціуму англомовних народів. Публіцистичний дискурс включає широкий спектр тематик та рубрик, що розповідають про різні культури та цивілізації, народи та держави, таким чином пере-

даючи соціокультурну інформацію представникам інших народів та культур.

Мета статті. Метою статті є репрезентування результатів дослідження англомовного публіцистичного дискурсу як соціокультурологічного лінгвістичного феномену сучасного комунікативного простору в перекладацькому аспекті. Головною метою нашої роботи було вивчення, аналіз, узагальнення та систематизація соціокультурологічних мовних засобів у англомовному публіцистичному дискурсі як засобів створення та передачі мовної картини світу, виявлення прагматичних аспектів їх функціонування у публіцистичному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. В процесі аналізу англомовного публіцистичного дискурсу як соціокультурологічного лінгвістичного феномену сучасного комунікативного простору в перекладацькому аспекті ми спершу розглянули поняття «дискурс» та проаналізували явище публіцистики та публіцистичного стилю, звернули увагу на особливості публіцистичного стилю, його жанрів та функцій. Серед найважливіших функцій публіцистичного дискурсу – інформаційна та впливова. Тому цей вид дискурсу є потужним засобом розповсюдження мовних картин світу народу чи етносу, поширення особливостей певного соціуму та культури. Для цього використовується публіцистичний стиль, який належить до сфери засобів масової інформації. Лексика даного мовного жанру виключно багата і різноманітна.

Актуальність нашого дослідження визначається вибором в якості об'єкта дослідження реалій та метафор як засобів відтворення соціокультурологічної інформації у публіцистичному дискурсі. Аналіз реалій та метафор, що є потужними засобами впливу на суспільне мислення та способом репрезентації суспільно-політичного та куьтутрного життя людини та суспільства, потребують глибокого розгляду та аналізу. Серед мовознавців та лінгвістів, що досліджували феномен реалій, Ф.С. Бацевич, Н.І. Кушина, Е.С. Кубрякова, М.Н. Лапшина, О.С. Черемська, Масло О.В., О.В. Раєвська, С.І. Влахов, Ю.Д. Апресян, А.Н. Баранов, Е.Г. Беляївська, Е.М. Вольф, С.Флорін, Дж.Лайонз, Андреас Фішер, Л.С. Бархударов, В.І. Телія, Ч. Філлмор, Дж. Лакофф.

Різні перекладознавці по-різному тлумачать поняття «реалія». Розглянувши точки зору різних дослідників (Влахов, Флорін, Бархударов, Латишева, Зорівчак та ін.) на дане поняття, ми виявили, що реалія – це особлива група слів, які називають концепти, тобто предмети матеріального побуту, поняття характерні для певної культури, або суспільно-політичні особливості народу, нації, країни. Ці слова є носіями національного, місцевого або історичного колориту. Безліч суперечливих думок існує з питання класифікації реалій (зокрема, на

основі яких ознак слід поділяти на групи розглядаються мовні одиниці). Розглянувши дві найбільш детальні підходи до класифікації реалій мовознавців Конецької В.П. [4] та Влахова С.І. і Флоріна С., ми звертаємось до класифікації останніх. У нашому дослідженні ми проводимо аналіз реалій за такими групами: географічні, етнографічні, суспільно-політичні (до яких відносять і військові реалії). При цьому деякі реалії можуть одночасно належати до декількох груп (наприклад, назва організації, що містить географічний топонім, суспільно-політичні інколи поєднуються із етнографічними).

Нові погляди на явище метафори виявили, що вона грає велику роль в категоризації концептів. Наразі висловлюється думка, що метафоричне мислення є у пропорційному зв'язку з образним мисленням та творчістю, інтелектом та мисленневою діяльністю людини. Відповідно, для вченого аналіз метафоричних образів є також способом вивчення ментальних процесів та осягнення індивідуальної та групової самосвідомості людини.

Спірним також є питання про виділення і розмежування безпосередньо способів перекладу реалій, а також про правомірність і необхідність застосування того чи іншого прийому.

Так як безеквівалентна лексика, тобто реалії, уже довгий час є в фокусі аналізу стратегій перекладу як міжкультурної комунікації, різні вчені створили свої підходи до способів перекладу такої лексики. Зазвичай, виділяють основні чотири способи передачі реалій: транслітерація або транскрипція (повна або часткова), описовий переклад (утворення нового слова або словосполучення для означення відповідного предмету на основі елементів та морфологічних відносин, що вже реально існують в мові), використання синоніма або ж функціональна заміна та гіпонімічний, або узагальнено-приблизний переклад. Влахов С. І. та Флорін С. класифікують способи перекладу реалій наступним чином: неологізми (калька та напівкалька; освоєння та семантичний неологізм); приблизний переклад; функціональний аналог; опис-тлумачення [1].

Метафора становить собою іншу трудність для перекладача, так як головне у ній – передати імпліцитну інформацію, образність. С.В., Казакова Т.О., Круїнов В.М. та інші мовознавці виділяють декілька способів перекладу метафори, серед основних – повний переклад, додавання та опускання, заміна, структурне перетворення, описовий переклад і т.д.

Незважаючи на багаторічну історію досліджень перекладу безеквівалентної лексики та метафор, перекладознавці зазначають, що не завжди вдається передати ідею, концепт, закладений у реалії чи метафорі, іншою мовою, так як ці лінгвістичні явища є соціокультурологічними і залежать від мовної картини світу реципієнтів.

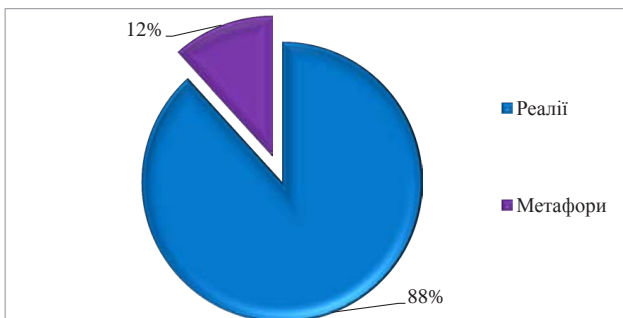

Рис. 1. Процентне співвідношення реалій та метафор у текстах публіцистичного дискурсу

Джерело: розроблено авторами

Виконуючи аналіз соціокультурологічних одиниць у текстах різних видань Сполучених Штатів Америки, Великобританії, України та Росії (The

Times, New York Times, The Guardian, Express: Home of Daily and Sunday Express, Kyiv Post, The Moscow Times, The St.Petersburg Times, The Day, Voice of America, USATODAY etc.), ми спершу звернули увагу на ті специфічні мовні засоби, що містять соціокультурологічну інформацію. Після вибірки ми виявили, що серед соціокультурологічних одиниць більше реалій, тобто лексичних одиниць, що позначають певні властиві лише одному етносу, народу чи культурі явища, об'єкти, специфічні назви тощо.

Далі варто звернути увагу на тематику, представлену у англійському публіцистичному дискурсі і проаналізувати найбільші тематичні групи, серед яких «Політика», «Культура», «Здоров'я та спорт», «Подорожі», а також ми взяли до увагу тему «Україна». Для аналізу із кожної теми ми обирали 20 статей. Серед вищезазначених тем найбільше соціокультурологічних одиниць виявилось у тематичі «Культура», «Політика» та «Україна».

Аналіз способів перекладу реалій та метафор виявив, що найчастотнішим способом перекладу реалії є транскодування, так як серед реалій – велика кількість назв – як власних імен, так і назв на позначення географічних об'єктів, етнічних явищ, свят, страв, видів діяльності людини. Далі це калькування та спосіб відтворення реалії шляхом копіювання із тексту оригіналу, тобто збереження реалії у її первинній формі. Такий спосіб перекладу інколи вимагає пояснення, щоб зберегти когнітивний аспект реалії.

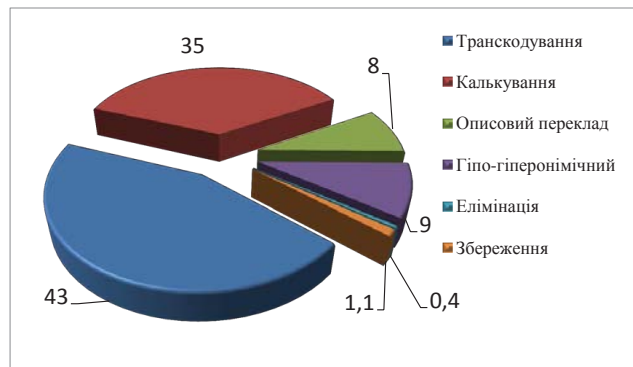

Рис. 2. Кількісно-дистрибутивний аналіз способів перекладу соціокультурологічних одиниць публіцистичного дискурсу

Джерело: розроблено авторами

Метафору ми спершу аналізували по головному елементу вираження, який може бути виражений будь-якою самостійною частиною мови. Ми звернули увагу в основному на іменник, дієслово чи прикметник. Найбільша кількість метафор іменникові. Зазвичай це метафори, у яких об'єкт – державна установа, країна, організація, що діють і поводяться як люди, тобто антропоморфізуються. При перекладі метафор засобами української мови найбільшою популярністю набули еквівалентний переклад та метод модуляції, таким чином у більшості випадках зберігається прагматична функція метафори.

Висновки і пропозиції. Виконавши такий всесторонній аналіз, ми розглянули англійський публіцистичний дискурс як соціокультурологічний лінгвістичний феномен сучасного комунікативного простору в перекладацькому аспекті з точки зору наповненості такого виду дискурсу специфічними мовними одиницями на позначення реалій та особливостей мовної картини світу. Було виявлено, що так як публіцистичний дискурс розкриває найрізноманітніші тематики, таким чином даючи людям можливість пізнати культуру та життя інших народів. Враховуючи таку багатогранність публіцистичного дискурсу, певну його

мультинаціональність, ми можемо стверджувати, що англomовний публіцистичний дискурс та наявні у ньому соціокультурні одиниці належать до культур світу, а не лише до культур та народів англomовних країн.

Дана тема буде і надалі привертати увагу перекладачів, тому що публіцистичний дискурс

є потужним інструментом впливу на реципієнта та дієвим засобом передачі життя одного соціуму та культурні іншому. Вивчення публіцистичного дискурсу як соціокультурологічного феномену комунікативного простору у перекладацькому аспекті є актуальною та цікавою сферою наукових досліджень.

Список літератури:

1. Галеєва Н.Л. Переводимость и некоторые принципы достижения адекватности перевода // Перевод как процесс и как результат: язык, культура, психология. Калинин: Калининский государственный университет, 1989. – С. 88.
2. Герасимов В.И., Петров В.В. На пути к когнитивной модели языка / В.И. Герасимов, В.В. Петров // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XXIII. Когнитивные аспекты языка. – М.: Прогресс, 1988. – С. 5–12.
3. Голубовская И.А. Этнические особенности языковых картин мира / И.А. Голубовская. – К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2002. – 293 с.
4. Конечька В.П. Лексико-семантичні характеристики мовних реалій. Великобританія: Лінгвокраїнознавчий словник. – М.: 1978. – 466 с.
5. Кудряшов. В.С. Семантико-прагматический аспект перевода реалий // Тетради переводчика. М.: Высшая школа, 1989. Вып. 23. – 126 с.
6. Кураш С.Б. Метафора и её пределы: микроконтекст – текст – интертекст. – Мозырь: МозГПИ, 2001. – 112 с.
7. Паморозская Н.И. Роль слов-реалий в создании культурного фона художественного произведения // Лексика и культура. Тверь: Тверской государственный университет, 1990. – С. 59–62.
8. Паршин А. Теорія і практика перекладу.- М.: Російська мова, 2000. – 161 с.
9. Попова С.Д. Язык и национальная картина мира / С. Попова, И. Стернин. – Воронеж: Истоки, 2002. – 172 с.
10. Пьянзина И.Н. Прагматический потенциал средств Масс Медиа в современном англоязычном социуме / И.Н. Пьянзина // Проблемы вербальной коммуникации и представления знаний: материалы Всероссийской науч. конф., посвященной 50-летию Иркутского гос. лингв-го ун-та (15–17 сент. 1998 г.). – Иркутск: ИГЛУ, 1998. – С. 147–149.
11. Сапожникова Л.Н. Культурный компонент лексического значения собственных имен и их адъективных дериватов // Лексика и культура. Тверь: Тверской государственный университет, 1990. – С. 86–91.
12. Goodenough W.H. Cultural Anthropology and Linguistics / Ed. by Hymes D. Language in Culture and Society: A Reader in Linguistics and Anthropology. New York: Harper & Row Publishers, 1964. – 139 p.
13. Halliday M.A.K. Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning. London, 1978.
14. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live by / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago and London: The University of Chicago Press, 1981. – 242 p.

Федоренко С.В., Станишевская Т.И.

Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт»

АНГЛОЯЗЫЧНЫЙ ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС КАК СОЦИОКУЛЬТУРОЛОГИЧНИЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ ФЕНОМЕН СОВРЕМЕННОГО КОММУНИКАТИВНОГО ПРОСТРАНСТВА В ПЕРЕВОДЧЕСКОМ АСПЕКТЕ

Аннотация

В статье рассматриваются особенности англоязычного публицистического дискурса как социокультурологического феномена коммуникативного пространства в переводческом аспекте. Исследование выполнено на материале 100 англоязычных элементов публицистического дискурса. Было обработано более тысячи специфических языковых единиц (реалий и метафор), что позволило провести анализ переводческих средств для передачи социокультурологической информации. Актуальность темы определяется неоспоримой ролью публицистического дискурса в жизни современного человека. Социокультурные единицы в публицистическом дискурсе дают возможность познать культуру и жизнь любой страны и народа.

Ключевые слова: публицистический дискурс, социокультурологический феномен, реалии, метафора, переводческие средства, прагматика, коммуникативный аспект.

Fedorenko S.V., Stanishevskaya T.I.

National Technical University of Ukraine «Kyiv Polytechnic Institute»

ENGLISH-SPEAKING JOURNALISTIC DISCOURSE AS A SOCIO-CULTUROLOGICAL LINGUISTIC PHENOMENON OF MODERN COMMUNICATIVE SPACE IN THE TRANSLATION ASPECT

Summary

The article reveals peculiarities of the English-speaking journalistic discourse as socio-culturological phenomenon of communicative space in the translation aspect. The study was performed on the material of 100 English-speaking elements of journalistic discourse. More than thousands of specific linguistic units (realities and metaphors) were analyzed; which allowed conducting deep analysis of the translation means for transmitting of socio-culturological information. Relevance of the topic is defined by the undisputed role of journalistic discourse in modern life. Social and cultural lexical units of journalistic discourse give the opportunity to learn the culture and social life of any country and the people.

Keywords: journalistic discourse, socio-culturological phenomenon, reality, metaphor, translation tools, pragmatics, communicative aspect.